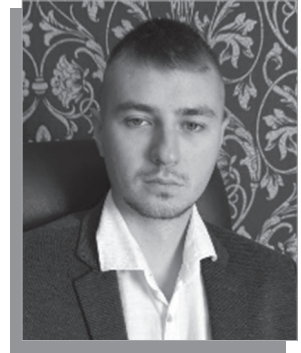

DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-58>
УДК 347.73: 336.22

П. П. ЛАТКОВСЬКИЙ

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного
та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська
юридична академія», Україна, м. Одеса
e-mail: pavellatkovsky@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2406-766X>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ НАДБАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ¹

Стаття спрямована на розгляд питання цифровізації податкового адміністрування шляхом аналізу доробку науковців у контексті вивчення цифровізації, приписів законодавства, судової практики тощо. Метою є аналіз, опис і виокремлення фактичних результатів оцифрування податкової системи України (напрями та виклики). Досягнення зазначеної мети реалізовано шляхом виконання таких завдань: 1) визначення основних напрямів цифровізації адміністрування податків і зборів; 2) окреслення викликів, які постали перед державою у зв'язку з цифровізацією податкової системи. Автором проаналізовані думки науковців стосовно питання цифровізації суспільства, держави та податкової системи в умовах глобалізації; стосовно досвіду зарубіжних країн; стосовно результатів упровадження в національну систему оподаткування цифрових технологій тощо. Результатами є визначення та опис напрямів цифровізації податкової системи України, їхнього змісту, наслідків, а також викликів, що постають перед державою (законодавчою, виконавчою, судовою владою та населенням). У тому числі до результатів роботи необхідно віднести визначення предмета дискусії та акцентування на важливих аспектах цифровізації як багатостороннього процесу, який має бути системним та єдиним. Констатовано, що цифровізація є стратегічно важливим етапом оновлення національної податкової системи. Завдяки вказаному держава надає можливості та заохочувальні умови для бізнесу, грома-

¹ © Латковський П. П., 2024. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

для порядку із забезпеченням наповнення відповідних бюджетів. Автор у своїх висновках також наголошує, що цифровізація – це саме той інструмент, який за своїм змістом покликаний забезпечити прозорість, ефективність, швидкість, автоматичність, зниження рівня шахрайства та корупції у відносинах між платниками та контролюючими органами. Акцентовано увагу на недоліках запровадження цифрових технологій у податковому адмініструванні та важливості якісно та предметно реагувати на такі недоліки шляхом апробації, моніторингу.

Ключові слова: цифровізація, податкова система, блокчейн, податкова інформація, штучний інтелект, адміністрування податків і зборів, інтернет речей, автоматизація податкового адміністрування, контролюючі органи, кібербезпека.

Постановка проблеми. Цифровізація – це виклик сьогодення, зумовлений всесвітніми глобалізаційними процесами, інформатизацією суспільства. Цифровізація в суспільстві виражається через створення та застосування цифрових онлайн-платформ, використання штучного інтелекту, технологій великих даних та інтернету речей тощо. Елементи цифровізації суспільства як явища реалізуються в соціальному житті, економіці, державному (місцевому) управлінні. Досліджуване явище, як правило, покликане спростити пришвидшення, забезпечення відкритості поряд із збереженням даних, багатьох приватних і публічних процесів.

Цифровізація податкового адміністрування в Україні своєю чергою є одним із ключових напрямів реформ, які здійснюються з метою спрощення та оптимізації справляння податків і зборів, податкової системи, підвищення її прозорості, а також боротьби з ухиленням від сплати податків (боротьби з тіншовим бізнесом). Важливими елементами цієї реформи є введення електронних сервісів, автоматизація процесів та інтеграція нових технологій в податкове адміністрування. Водночас позначимо, що результати цифровізації, що впроваджуються в систему податкового адміністрування, систему оподаткування та тягнуть за собою низку наслідків, потребують аудиту їх застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання глобальної цифровізації є предметом багатьох наукових досліджень, у тому числі й цифровізація національної системи адміністрування податків і зборів та податкової системи. Зокрема, дослідженню питання цифровізації оподаткування приділяють увагу К. В. Єфремова (K. V. Yefremova) [1], О. О. Дмитрик (O. O. Dmytryk) [2], Д. А. Вакулик (D. A. Vakulyk) [3], М. Хмиз (M. Khmyz), С. Петков (S. Pietkov), З. Милянник (Z. Mylianyk), Ю. Мазур (Yu. Mazur), Р. Козяр (R. Koziar), В. Гудима (V. Hudyma), І. Проць (I. Prots) [4], О. М. Чудак (O. M. Chudak) [5; 6] та інші науковці.

Наприклад, Д. А. Вакулик у своєму дослідженні розглядає цифрові тренди у сфері оподаткування та перспективи їх запровадження в Україні крізь призму зарубіжного досвіду [3]. Авторка наголошує на меті цифрових технологій – спрощувати процеси, задовольняти потреби учасників таких процесів (користувачів) шляхом забезпечення зручності, мобільності та простоти таких процесів і процедур. Крім того, Д. А. Вакулик характеризує цифровізацію, узагальнюючи такі напрямки четвертої промислової революції: 1) великі дані та засоби їх аналізу; 2) використання хмарних сховищ; 3) перехід на цифрові валюти; 4) інтернет речей; 5) штучний інтелект; 6) кібербезпека; 7) запровадження систем біометричної автентифікації, своєю чергою, беззаперечно, ці напрямки не обійшли стороною оподаткування [3]. Також дослідниця визначила вплив цифровізації на податкову сферу, зокрема констатувала, що цифровізація призведе (призвела) до такого: а) автоматизації та роботизації процесів, усе більшого поширення віддалених продажів товарів / послуг, що, на думку авторки, впливатиме на базу оподаткування; б) використання технології блокчейн та децентралізації баз даних в адмініструванні податків; в) застосування смарт-контрактів з метою автоматизації оподаткування [3]. На думку Д. А. Вакулик, цифровізація оподаткування призведе до автоматизації податкового адміністрування, перевагами якої автор називає: зниження витрат з бюджету на податкове адміністрування; зменшення адміністративного навантаження та адміністративних бар'єрів платників податків (час, виконувана праця); зменшення ризиків під час податкових перевірок (як наводить приклад Д. А. Вакулик, ризик змови, ризик допущення помилок); розширення географії бізнесу та податкового менеджменту [3].

А. Цюцяк (А. Tsiutsiak), І. Цюцяк (І. Tsiutsiak) та В. Цюцяк (V. Tsiutsiak), міркуючи про цифровізацію сфери оподаткування, визначають цілі такого процесу, а саме: забезпечення ефективного збирання, опрацювання та аналізу податкової інформації; забезпечення глибокого та деталізованого аналізу податкових даних платників податків; покращення механізму формування податкової звітності та забезпечення точнішого й зрозумілішого подання податкової інформації; забезпечення електронної взаємодії між державними органами фінансового контролю та платниками податків; покращення якості обслуговування платників податків; підвищення ефективності податкового адміністрування; зменшення часу на проведення податкових перевірок та виявлення порушень у податкових розрахунках; запобігання шахрайству під час здійснення податкових розрахунків; зниження витрат на утримання державних органів фінансового контролю [7]. Крім того, дослідники цілком обґрунтовано вказують, що впровадження та використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій відкриває можливість створення

ефективної інформаційної системи, яка базуватиметься на обліково-звітних даних платників податків та інформації державних органів фінансового контролю [7]. При цьому, на думку авторів, така система: 1) повинна забезпечити контрольню-аналітичну функцію управління, моніторинг фінансових операцій та систему управління ризиками та контролювання фінансових операцій; 2) повинна забезпечити дистанційний моніторинг фінансових операцій, аналіз фінансових даних та ризиків, комп'ютерний аудит, а також виявлення порушень у сфері фінансових операцій [7].

А. С. Колісник (A. S. Kolisnyk) щодо цифрових технологій у сфері оподаткування констатує, що вони суттєво трансформують податкові правовідносини. При цьому зміна їх залежатиме від того, у яких напрямках та в якому обсязі ці технології будуть інтегровані в податкову сферу кожної конкретної країни [8]. Поряд із цим А. С. Колісник уважає, що використання певних цифрових технологій відбувається фактично через впровадження відповідних алгоритмів, які реалізуються в діяльності податкових органів. До того ж авторка звертає увагу на те, що на цьому етапі розвитку цифрових технологій не є можливим враховувати всі особливості, притаманні кожному платнику податків або ж пов'язані з відповідними об'єктами оподаткування такого платника, або ж певних обставин, з якими можуть пов'язуватись певні його дії (або бездіяльність). Тому А. С. Колісник стверджує, що у сфері податкових відносин можлива трансформація податкового адміністрування, а не його усунення чи зникнення [8].

Як бачимо, науковці досліджують питання цифровізації податкового адміністрування і в цілому оподаткування в контексті її першопричин, елементів та їх змісту, трендів, зарубіжного досвіду впровадження та застосування, результатів впровадження та застосування, визначення її значення та необхідності.

Формулювання цілей. Питання цифровізації в цілому та питання цифровізації оподаткування зокрема наразі мають надактуальне значення, вивчаються в режимі реального часу, тобто під час виникнення / розроблення цифрових технологій, їх апробації, впровадження та застосування, вивчення наслідків застосування тощо. У зв'язку з наведеним вбачається доцільним у цій роботі виокремити основні напрямки цифровізації оподаткування в Україні станом на 2024 р., а також наголосити на викликах, що постають перед державою в контексті глобальної цифровізації та цифровізації податкового адміністрування зокрема. Тому мета цієї роботи – виокремити та описати фактичні результати впровадження цифрових новацій у сферу адміністрування податків і зборів України. Поставлена мета буде реалізована через такі завдання: 1) визначення основних цифрових новацій у сфері оподаткування; 2) окреслення викликів, що постають перед державою у зв'язку з цим.

Досягнення поставленої мети та виконання завдань цієї роботи потребують застосування певних методів наукового пізнання. Зокрема, буде використано емпіричні методи наукового пізнання (описання та порівняння), методи структурного та функціонального аналізу, у тому числі й формально-юридичний та логіко-юридичний методи. Методи описання та порівняння як емпіричні в цій роботі використано для описання стану впровадження цифрових технологій у податкову систему України, описання думок науковців стосовно причин, напрямків упровадження, описання зарубіжного досвіду та відповідно їх порівняння. До того ж вказані методи безпосередньо використовуються для описання правового врегулювання (норм) елементів цифровізації податкової системи України. Методи структурного та функціонального аналізу спрямовані на вивчення цифровізації в межах системи податкового адміністрування як елемент та/або характеристика такої системи. Звісно, що питання, досліджувані в цій роботі, мають правовий аспект, адже аналізу та вивченню піддаються правові норми, якими регламентовано цифровізацію адміністрування податків і зборів. Тому обов'язковими та спеціальними в такому випадку є формально-юридичний та логіко-юридичний методи. Передбачається, що використання вказаних методів має призвести до досягнення окресленої мети та виконання поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. Показово, що аналіз Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 №67-р [9], Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р [10], Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р [11], розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику» від 05.07.2019 № 542-р [12], Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1467-р [13], Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів дозволяють виокремити нижченаведені основні напрямки цифровізації податкового адміністрування в Україні.

І. Запровадження Електронного кабінету платника податків.

Одним із ключових цифрових новацій у сфері податкового адміністрування є Електронний кабінет платника податків. Електронний кабінет забезпечує

можливість реалізації платниками податків прав та обов'язків, визначених Податковим кодексом України (далі – ПК Україна) та іншими законами, зокрема, шляхом:

- 1) перегляду інформації про платника податків;
- 2) одержання такої інформації у вигляді документа, який формується автоматизовано шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу;
- 3) подання платником податків повідомлення про використання та про відмову від використання єдиного рахунку;
- 4) визначення напряму використання суми помилково та/або надміру сплачених грошових зобов'язань і пені; управління сумами помилково та/або надміру сплачених грошових зобов'язань та пені;
- 5) перегляду інформації по єдиному рахунку, у тому числі з Реєстру платежів з єдиного рахунку в розрізі окремого платника податків;
- 6) проведення звірки розрахунків платників податків із державним та місцевими бюджетами;
- 7) одержання документа, що підтверджує стан розрахунків, який формується автоматизовано шляхом вивантаження відповідної інформації з електронного кабінету з накладенням кваліфікованого електронного підпису посадової особи контролюючого органу;
- 8) автоматизованого визначення обов'язкових для заповнення та подання форм податкової звітності та рахунків для сплати податків і зборів конкретного платника податків;
- 9) заповнення, перевірки та подання податкових декларацій, звітності до контролюючого органу;
- 10) реєстрації, коригування податкових накладних / розрахунків у Єдиному реєстрі податкових накладних та акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних, перегляд відповідної інформації;
- 11) отримання платниками податків копій наказів про проведення перевірок, повідомлень про проведення перевірок, актів (довідок) перевірок, відповідних запитів та інших документів, складених у зв'язку з проведенням та за результатами перевірок і звірок, передбачених ПК України [14].

Таким чином, це інноваційне цифрове рішення дозволяє фізичним та юридичним особам подавати податкову звітність, перевіряти сплачені податки, взаємодіяти з контролюючими органами онлайн. Указаний сервіс полегшує роботу підприємців, знижуючи навантаження з огляду на зменшення потреби в паперових документах і забезпечуючи доступ до даних у режимі реального часу.

II. Автоматизовані системи перевірки та контролю.

Використання автоматизованих систем перевірки податкових декларацій дозволяє більш ефективно виявляти ризики ухилення від оподаткування. Наприклад, це Система моніторингу критеріїв оцінки ризиків [15], що використовується для перевірки на податкові порушення, такі як шахрайство з податком на додану вартість. Завдяки використанню великих даних (Big Data) та аналітичних інструментів можна автоматично відстежувати підозрілі транзакції [16].

III. Інтеграція з міжнародними системами обміну інформацією.

Україна приєдналася до міжнародних угод з обміну податковою інформацією, зокрема до стандарту автоматичного обміну інформацією (CRS) [17] та до системи Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) [18], що дозволяє контролювати транснаціональні компанії та їхні податкові операції. Це підвищує рівень прозорості та зменшує можливості для ухилення від сплати податків [2].

IV. Електронні чеки та фіскалізація.

З упровадженням реєстраторів розрахункових операцій і програмних РРО, які працюють через смартфони або планшети, підприємці можуть видавати електронні чеки, що зменшує витрати на касові апарати [19]. Ця система також підвищує контроль держави над податковими надходженнями.

V. Електронний документообіг.

Поширення електронного документообігу, зокрема для договорів та рахунків, спрощує податкові перевірки та прискорює бізнес-процеси. Указане, зокрема, врегульовано приписами законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22.05.2003 [20], «Про електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 05.10.2017 [21].

VI. Розвиток e-резидентства.

В Україні запроваджено інститут електронного резидентства та відповідно створено систему «Е-резидент». Згідно з положеннями Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів» № 2654-IX від 06.10.2022 електронний резидент (e-резидент) – це іноземець, який досягнув 18-річного віку, не є податковим резидентом України, отримав відповідні кваліфіковані електронні довірчі послуги та інформацію про якого внесено до інформаційної системи «Е-резидент». Своєю чергою інформаційна система «Е-резидент» – це інформаційна система, що є складовою частиною Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, у рамках якої здійснюється збирання, накопичення, обробка, захист, облік та надання інформації про e-резидента [22]. Запровадження інституту електронного резидентства та відповідно створення системи «Е-резидент»

дозволить іноземцям зареєструвати бізнес в Україні онлайн, управляти ним і сплачувати податки через електронні сервіси, не будучи фізично присутніми в країні. Це дозволить залучити нових інвесторів та сприятиме розвитку ІТ-сектору. Е-резидентство стане важливим кроком у цифровізації державних послуг і створить нові можливості для міжнародної співпраці.

VII. Електронний облік податку на додану вартість (далі – ПДВ).

На сьогодні весь процес адміністрування ПДВ, починаючи з моменту реєстрації платником ПДВ до сплати та формування Реєстру заяв на відшкодування ПДВ, здійснюється повністю онлайн. Система електронного адміністрування ПДВ уміщає в собі усю інформацію про об'єкти оподаткування, податкові зобов'язання в розрізі суб'єктів господарювання за кодами видів економічної діяльності та товарними групами (УКТЗЕД) [23]. Автоматизація обліку ПДВ дозволяє зменшити можливості для податкових зловживань, зокрема шахрайства з фіктивними рахунками, а також підвищує прозорість та спрощує процес декларування та сплати податків для підприємців. Україна активно розвиває систему електронного адміністрування ПДВ, яка включає електронні рахунки та систему перевірки операцій на відповідність до встановлених норм. Податківці вказують, що система управління ризиками при адмініструванні ПДВ, яка автоматично зупиняє реєстрацію ризикових податкових накладних, повноцінно працює [23].

Позначимо, що наразі функціонування цієї системи має певні вади, що підтверджується численними судовими спорами щодо оскарження платниками податків рішень про відмову в реєстрації податкових накладних / розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних через часту зупинку реєстрації податкових накладних, а також подальше прийняття рішення про відмову в реєстрації таких. Наприклад, у Рішенні Харківського окружного адміністративного суду від 05.01.2024 у справі № 520/30237/23 [24] суд визнав протиправними та скасував рішення про відмову в реєстрації податкових накладних. Указане рішення є одним із низки подібних судових рішень у справах щодо визнання протиправними та скасування рішень контролюючих органів про відмову в реєстрації податкової накладної або розрахунку коригування до податкової накладної. Зазвичай такі рішення визнаються протиправними та скасовуються у зв'язку з лише формальним загальним посиланням на причину ненадання документів платником податків, без їх конкретизації. Це своєю чергою вказує на прогалини (недоліки) у функціонуванні системи електронного адміністрування ПДВ, системи перевірки операцій на відповідність до встановлених норм та відповідно системи управління ризиками при адмініструванні ПДВ. При цьому стосовно вказаної проблематики вже сформовано судову практику Верховного Суду [25] (див. також

рішення від 02.07.2019 у справі № 140/2160/18 [26], від 03.11.2021 у справі № 360/2460/20 [27], від 16.02.2023 у справі № 380/7648/22 [28] тощо).

VIII. Податкова амністія та декларування активів онлайн.

У рамках реформи податкової системи було запроваджено податкову амністію. Зокрема, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» № 1539-IX від 15.06.2021 було запроваджено інститут одноразового (спеціального) добровільного декларування [29]. Так, одноразове (спеціальне) добровільне декларування – це особливий порядок добровільного декларування фізичною особою спеціально визначених належних їй активів, розміщених на території України та/або за її межами, якщо такі активи фізичної особи були одержані (набуті) такою фізичною особою за рахунок доходів, що підлягали в момент їх нарахування (отримання) оподаткуванню в Україні та з яких не було сплачено або сплачено не в повному обсязі податки і збори відповідно до вимог законодавства з питань оподаткування та/або міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та/або які не було задекларовано в порушення податкового та валютного законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, протягом будь-якого з податкових періодів, що мали місце до 01.01.2021 [14].

Періодом застосування податкової амністії є 01.09.2021 по 01.03.2023. Така амністія передбачає сплату збору з одноразового (спеціального) добровільного декларування в порядку, строки і розмірах, встановлених ПК України, та виконання інших законних умов [14]. Така податкова амністія дозволила фізичним особам легалізувати активи, сплативши спеціальну ставку податку. При цьому процедура декларування активів повністю цифровізована, що сприяє прозорості процесу та зниженню бюрократичного навантаження. Через електронні сервіси громадяни змогли подавати декларації та сплачувати податки онлайн, що полегшило доступ до цієї ініціативи.

IX. Big Data (великі дані) та штучний інтелект у податковому контролі.

Використання великих даних (Big Data) та алгоритмів штучного інтелекту дозволяє податковим органам більш ефективно здійснювати моніторинг економічної діяльності. Ці технології використовуються для аналізу фінансових операцій, виявлення схем ухилення від сплати податків і прогнозування ризиків. Наприклад, автоматичні системи можуть аналізувати тисячі транзакцій і виявляти аномалії або підозрілі дії.

Крім того, використання алгоритмів штучного інтелекту може значно покращити роботу податкових органів у сфері прогнозування податкових надходжень. За допомогою аналізу великих даних штучний інтелект може моделювати й прогнозувати економічну активність на основі різноманітних факторів, таких як макроекономічні показники, динаміка ринку, попит на товари й послуги. Указане дозволить уряду більш точно планувати бюджет і підвищити ефективність управління державними фінансами.

Х. Кібербезпека податкової інформації.

Ураховуючи, що все більше податкових даних опрацьовуються онлайн, кібербезпека податкової інформації стає критично важливим питанням. Державна податкова служба України та інші органи активно впроваджують заходи для захисту даних громадян та підприємств від кібератак. Використання технологій шифрування, багаторівневого доступу та інших сучасних засобів забезпечення безпеки інформації є важливою складовою цифровізації податкового адміністрування.

Крім упроваджених цифрових новацій у систему адміністрування податків і зборів, потрібно згадати й про інші цифрові надбання, до кола яких можна віднести: smart-контракти та автоматизацію податкових угод; інтернет речей; технологію блокчейн.

Так, smart-контракти – це інноваційний інструмент, який Україна може використати для подальшої цифровізації податкового адміністрування. Вони базуються на технології блокчейн, через що забезпечується автоматичне виконання умов певних договорів без необхідності стороннього втручання. Щодо сфери оподаткування, то smart-контракти мають потенціал до застосування в контексті автоматизованого виконання податкових зобов'язань, наприклад автоматичної сплати податків із транзакцій в електронній комерції. Це значно прискорить та спростить процес взаємодії між платниками податків і контролюючими органами.

Інтернет речей – це технологія, яка пов'язує фізичні пристрої в мережу для обміну даними. У контексті оподаткування інтернет речей може використовуватися для автоматичного відстеження податкових зобов'язань у реальному часі, особливо у виробничій або логістичній сферах. Наприклад, митні органи можуть використовувати сенсори для відстеження руху товарів і автоматичного нарахування податків або зборів. Це може знизити ризики шахрайства і зменшити людський фактор у податкових операціях.

Позначимо, що на рівні нормативних концепцій обговорюється застосування блокчейну при оподаткуванні. Зокрема, у розпорядженні Кабінету Міністрів України № 67-р від 17.01.2018, яким схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затверджено

план заходів щодо її реалізації, визначено поняття «блокчейн» як програмно-комп'ютерний алгоритм децентралізованого публічного або приватного реєстру чи бази даних, функціонування якої забезпечується шляхом взаємодії через інтернет однорангової мережі, або будь-яким іншим способом, що гарантує належний криптографічний захист усіх записів, транзакцій, проведених із використанням відповідної технології [9].

А. С. Колісник, вивчаючи питання застосування цифрових технологій у сфері оподаткування, зокрема і блокчейн, зазначає, що наразі в Україні ця технологія згадується законодавцем та передбачається використання блокчейну в багатьох сферах, але фактично концептуального підходу немає ні в законодавстві, ні в правовій науці. Також авторка наголошує на відсутності правового регулювання способу функціонування фінансової (зокрема банківської, платіжної та податкової) системи із застосуванням такої технології [8]. Авторка вважає відсутність єдиного термінологічного та методологічного підходу до формування процесу розвитку національного податкового законодавства в контексті цифровізації основним недоліком украї повільного застосування технології блокчейн [8]. Також науковець стверджує, що технологія блокчейн допомагає інформатизації процесів оподаткування та удосконаленню податкової системи держави [Там само]. Зокрема, на думку А. С. Колісник, застосування блокчейну в податковому регулюванні: сприятиме інтелектуальним, ефективним та результативним податковим процедурам; стримуватиме та обмежуватиме корупцію; сприятиме дотриманню податкового законодавства громадянами та бізнесом; покращуватиме процеси відстеження та ідентифікації оподатковуваних операцій та права власності на різноманітні активи (матеріальні та нематеріальні) в глобалізованому середовищі, де збільшилася кількість транскордонних транзакцій, створюючи можливості для кращої та більш справедливої побудови податкових систем сучасності [Там само]. Тож очевидно, що технологія блокчейн може стати підґрунтям податкового адміністрування в контексті впровадження нових систем обліку та зберігання податкової інформації, що підвищить надійність і захист від підробок.

Водночас процес цифровізації податкового адміністрування гальмується через існування низки проблем. До кола останніх можна віднести:

- 1) недостатню технічну готовність та належну інфраструктуру в окремих регіонах нашої держави, а саме недостатню інфраструктуру в сільській місцевості або в малих містах, де доступ до інтернету і, як наслідок, до цифрових технологій обмежений. Особливо ця проблема загострюється в умовах тривалого повномасштабного вторгнення агресора на територію України;

- 2) необхідність підвищення рівня цифрової грамотності серед підприємців і громадян, що викликано складністю цифрової грамотності для деяких

категорій підприємців або громадян, які не мають достатнього досвіду роботи з електронними сервісами;

3) проблеми з кіберзлочинністю та ризики втрати або викрадення податкової інформації, що вимагає постійного вдосконалення систем захисту.

Поряд із вказаним у цілому цифровізація податкової системи сприяє полегшенню податкового адміністрування, зниженню бюрократії, а також збільшенню надходжень до бюджету за рахунок зменшення можливостей для ухилення від оподаткування. Перехід до цифрових технологій також дозволяє ефективніше боротися з корупцією, оскільки автоматизовані системи знижують можливість втручання людини в процеси перевірки та контролю.

Висновки. Національна система адміністрування податків і зборів наразі активно цифровізується та порівняно із досвідом зарубіжних країн не відстає в цифровому розвитку від них. Науковці активно досліджують та аналізують це питання крізь різноманітні призми цифровізації. Автори в цілому є однаковими в розумінні значення цифровізації податкового адміністрування, її змісту та результатів (у тому числі й проблем) упровадження.

Поряд із цим убачається відсутність системності в процесі цифровізації розглядуваної сфери. По-перше, на етапі законодавчого врегулювання застосування цифрових технологій виникають питання неякісної юридичної техніки, суперечностей норм та відсутності єдності в регулюванні. По-друге, важливо у процесі цифровізації податкового адміністрування виокремлювати етап апробації, приміром шляхом реалізації пілотних проєктів, та аналізу її результатів. Це може якісно та суттєво вплинути на нормативне закріплення і подальше правозастосування цифрових технологій у контексті оподаткування в Україні. По-третє, важливим аспектом є цифрова освіта населення.

Наведені та інші фактори, за нашим спостереженням, здатні забезпечити системність та єдність у процесі нормативного та практичного впровадження цифрових технологій у податкове адміністрування. Зокрема, але не виключно, важливо звернути увагу законодавця на проблеми практичного застосування таких технологій, які наразі виявляються в перебігу вирішення податкових спорів.

Цифровізація адміністрування податків і зборів є стратегічно важливим етапом модернізації податкової системи України. Завдяки впровадженню електронних сервісів, автоматизованих систем контролю, інструментів обміну інформацією та штучного інтелекту держава здатна створити сприятливі умови для суб'єктів господарювання, водночас підвищуючи ефективність збору податків і зменшуючи можливості для податкових правопорушень. Попри існуючі виклики – від технічних обмежень до необхідності підвищення цифрової грамотності – Україна впевнено крокує в напрямку створення

сучасної, цифрової податкової системи. Однак реалізація такого напрямку розвитку потребує уважного та обов'язкового моніторингу застосовуваних технологій для покращення їх якості та відповідно досягнення поставлених перед упровадженням таких технологій цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шляхи імплементації європейської політики впровадження цифрових технологій : монографія / за ред. К. В. Єфремової. Харків : НДІ прав. забезпечення інноваційних розвитку НАПрН України, 2022. 272 с.
2. Дмитрик О. О., Котенко А. М., Паращенко О. К. Імплементація міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки: наслідки для суб'єктів фінансового моніторингу. *Право та інновації*. 2024. № 3 (47). DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3\(47\)-21](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3(47)-21) (дата звернення: 10.11.2024).
3. Вакулик Д. А. Цифрові тренди у сфері оподаткування: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. 2022. № 1. С. 25–29.
4. Цифровізація податкової системи та податкове регулювання як інструмент боротьби з тіньовою економікою / Хмиз М., Петков С., Милянник З. та ін. *Path of Science*. 2023. Vol. 9, No. 9. С. 1008–1014. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.96-13> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Чудак О. Вплив цифровізації на адміністрування податків і зборів в Україні. *Право та інновації*. 2022. № 2 (38). С. 71–77. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2\(38\)-9](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2(38)-9) (дата звернення: 10.11.2024).
6. Чудак О. М. Трансформація правового регулювання адміністрування податків і зборів в контексті цифровізації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73), № 1. С. 106–113. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/1_2023.pdf (дата звернення: 10.11.2024).
7. Цюцяк А., Цюцяк І., Цюцяк В. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 48–55. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.048 (дата звернення: 10.11.2024).
8. Колісник А. С. Застосування сучасних цифрових технологій у сфері оподаткування: іноземний досвід та перспективи для України. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 47–53. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-3\(43\)-7](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-3(43)-7) (дата звернення: 10.11.2024).
9. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p> (дата звернення: 10.11.2024).
10. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : розпорядження Каб. Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-p> (дата звернення: 10.11.2024).

11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Каб. Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p> (дата звернення: 10.11.2024).
12. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику : розпорядження Каб. Міністрів України від 05.07.2019 № 542-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542-2019-p> (дата звернення: 10.11.2024).
13. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Каб. Міністрів України від 17.11.2021 № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p> (дата звернення: 10.11.2024).
14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.11.2024).
15. Про затвердження Порядку обміну електронними документами з контролюючими органами : наказ М-ва фінансів України від 06.06.2017 № 557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-17> (дата звернення: 10.11.2024).
16. Головне управління ДПС в Одеській області. Система моніторингу податкових ризиків як інструмент у боротьбі з мінімізаційними схемами. 14 верес. 2020 р. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/433492.html> (дата звернення: 10.11.2024).
17. Міністерство фінансів України. CRS (Загальний стандарт звітності). URL: <https://mof.gov.ua/uk/crs-578> (дата звернення: 10.11.2024).
18. Міністерство фінансів України. BEPS. URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440> (дата звернення: 10.11.2024).
19. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-vr> (дата звернення: 10.11.2024).
20. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 10.11.2024).
21. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 10.11.2024).
22. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів : Закон України від 06.10.2022 № 2654-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-20> (дата звернення: 10.11.2024).
23. Головне управління ДПС у Чернівецькій області. Електронне адміністрування ПДВ – важливий ресурс для збільшення надходжень. 10 черв. 2021 р. URL: <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/474511.html> (дата звернення: 10.11.2024).
24. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 05.01.2024 № 520/30237/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116132077> (дата звернення: 10.11.2024).

25. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 23.10.2018 № 822/1817/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77361051> (дата звернення: 10.11.2024).
26. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 02.07.2019 № 140/2160/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82758697> (дата звернення: 10.11.2024).
27. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 03.11.2021 № 360/2460/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100789179> (дата звернення: 10.11.2024).
28. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16.02.2023 № 380/7648/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109063942> (дата звернення: 10.11.2024).
29. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету : Закон України від 15.06.2021 № 1539-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20> (дата звернення: 10.11.2024).

REFERENCES

1. Yefremova, K. V. (Ed.). (2022). *Shliakhy implementatsii yevropeiskoi polityky vprovadzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii* [Ways to implement the European policy of introducing digital technologies]. NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
2. Dmytryk, O. O., Kotenko, A. M., & Parashchenko, O. K. (2024). Implementatsiia mizhnarodnoho standartu avtomatychnoho obminu informatsiieiu pro finansovi rakhunky: naslidky dlia subiektiv finansovoho monitorynhu [Implementation of the international standard for automatic exchange of information on financial accounts: implications for financial monitoring entities]. *Pravo ta innovatsii – Law and Innovations*, 3(47). [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3\(47\)-21](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-3(47)-21) [in Ukrainian].
3. Vakulyk, D. A. (2022). Tsyfrovi trendy u sferi opodatkuvannia: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [Digital trends in the field of taxation: foreign experience and prospects for Ukraine]. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, 1, 25–29. [in Ukrainian].
4. Khmyz, M., Pietkov, S., Mylianyk, Z., Mazur, Yu., Koziar, R., Hudyma, V., & Prots, I. (2023). Tsyfrovizatsiia podatkovoi systemy ta podatkove rehuliuвання yak instrument borotby z tinovoiu ekonomikoiu [Digitalization of the tax system and tax regulation as a tool for combating the shadow economy]. *Path of Science*, 9(9), 1008–1014. <https://doi.org/10.22178/pos.96-13> [in Ukrainian].
5. Chudak, O. (2022). Vplyv tsyfrovizatsii na administruvannia podatkiv i zboriv v Ukraini [The impact of digitalization on the administration of taxes and fees in Ukraine]. *Pravo ta innovatsii – Law and innovations*, 2(38), 71–77. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2\(38\)-9](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2(38)-9) [in Ukrainian].
6. Chudak, O. M. (2023). Transformatsiia pravovoho rehuliuвання administruvannia podatkiv i zboriv v konteksti tsyfrovizatsii [Transformation of legal regulation of the

- administration of taxes and fees in the context of digitalization]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky* – *Scientific notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Legal Sciences*, 34(73), 1, 106–113. https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/1_2023.pdf [in Ukrainian].
7. Tsiutsiak, A., Tsiutsiak, I., & Tsiutsiak, V. (2023). Tsyfrovizatsiia podatkovoi systemy: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy [Digitalization of the tax system: current state, problems and prospects]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, 4(83), 48–55. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.048 [in Ukrainian].
 8. Kolisnyk, A. S. (2023). Zastosuvannia suchasnykh tsyfrovyykh tekhnolohii u sferi opodatkuvannia: inozemnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [Application of modern digital technologies in the field of taxation: foreign experience and prospects for Ukraine]. *Pravo ta innovatsii – Law and innovations*, 3(43), 47–53. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-3\(43\)-7](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-3(43)-7) [in Ukrainian].
 9. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.01.2018 № 67-r. (2018). [On approval of the Concept of Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018–2020 and approval of the Action Plan for its Implementation. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 17, 2018]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-r> [in Ukrainian].
 10. Pro Stratehiiu rozvytku systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.08.2013 № 774-r. (2013). [On the Strategy for the Development of the Public Finance Management System. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 01, 2013]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-r> [in Ukrainian].
 11. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.02.2017 № 142-r. (2017). [On the approval of the Strategy for the Reform of the Public Finance Management System for 2017–2020. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 08, 2017]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-r> [in Ukrainian].
 12. Deiaki pytannia realizatsii kontseptualnykh napriamiv reformuvannia systemy orhaniv, shcho realizuiut derzhavnu podatkovu ta mytnu polityku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.07.2019 № 542-r. (2019). [Some issues of implementing the conceptual directions of reforming the system of bodies implementing state tax and customs policy. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 05, 2019]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542-2019-r> [in Ukrainian].
 13. Pro skhvalennia Stratehii zdiisnennia tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na period do 2025 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.11.2021 № 1467-r. (2021). [On approval of the Strategy for digital development, digital transformation and digitalization of the public finance management system for the period until 2025 and approval of the action plan for its

- implementation. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 17, 2021]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-r> [in Ukrainian].
14. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 №2755-VI. (2010). [Tax Code of Ukraine dated December 02, 2010]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
 15. Pro zatverdzhennia Poriadku obminu elektronnykh dokumentamy z kontroliuiuchymy orhanamy: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 06.06.2017 №557. (2017). [On approval of the Procedure for exchanging electronic documents with regulatory authorities. Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated June 06, 2017]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-17#> [in Ukrainian].
 16. Holovne upravlinnia DPS v Odeskii oblasti. (2020, September 14). Systema monitorynhu podatkovykh ryzykiv yak instrument u borotbi z minimizatsiinymy skhemamy [Tax Risk Monitoring System as a Tool in the Fight against Minimization Schemes]. <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/433492.html> [in Ukrainian].
 17. Ministerstvo Finansiv Ukrainy (n.d.). CRS (Zahalnyi standart zvitnosti) [CRS (Common Reporting Standard)]. <https://mof.gov.ua/uk/crs-578> [in Ukrainian].
 18. Ministerstvo Finansiv Ukrainy (n.d.). BEPS [BEPS]. <https://mof.gov.ua/uk/beps-440> [in Ukrainian].
 19. Pro zastosuvannia reiestratoriv rozrakhunkovykh operatsii u sferi torhivli, hromadskoho kharchuvannia ta posluh: Zakon Ukrainy vid 06.07.1995 №265/95-VR. (1995). [On the use of registrars of settlement transactions in the sphere of trade, public catering and services. Law of Ukraine dated July 06, 1995]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-vr> [in Ukrainian].
 20. Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 №851-IV. (2003). [On electronic documents and electronic document flow. Law of Ukraine dated May 22, 2003]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> [in Ukrainian].
 21. Pro elektronni dovirchi posluhy: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 №2155-VIII. (2017). [On electronic trust services. Law of Ukraine dated October 05, 2017]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> [in Ukrainian].
 22. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkuvannia pidpryiemnytskoi diialnosti elektronnykh rezydentiv: Zakon Ukrainy vid 06.10.2022 №2654-IX. (2022). [On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other laws of Ukraine regarding the features of taxation of entrepreneurial activities of electronic residents. Law of Ukraine dated October 06, 2022]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-20> [in Ukrainian].
 23. Holovne upravlinnia DPS u Chernivetskii oblasti. (2021, June 10). Elektronne administruvannia PDV – vazhlyvyi resurs dlia zbilshennia nadkhodzhen [Electronic VAT administration is an important resource for increasing revenues]. <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/474511.html> [in Ukrainian].
 24. Rishennia Kharkivskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 05.01.2024 №520/30237/23. (2024). [Decision of the Kharkiv District Administrative Court dated January 05, 2024 No. 520/30237/23]. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116132077> [in Ukrainian].

25. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 23.10.2018 № 822/1817/18. (2018). [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Cassation Administrative Court dated October 23, 2018 No. 822/1817/18]. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77361051> [in Ukrainian].
26. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 02.07.2019 № 140/2160/18. (2019). [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Cassation Administrative Court dated July 02, 2019 No. 140/2160/18]. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82758697> [in Ukrainian].
27. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 03.11.2021 № 360/2460/20. (2021). [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Cassation Administrative Court dated November 03, 2021 No. 360/2460/20]. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100789179> [in Ukrainian].
28. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 16.02.2023 № 380/7648/22. (2023). [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Cassation Administrative Court dated February 16, 2023 No. 380/7648/22]. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109063942> [in Ukrainian].
29. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuвання detinizatsii dokhodiv ta pidvyshchennia podatkovoi kultury hromadian shliakhom zaprovadzhennia odnorazovoho (spetsialnoho) dobrovilnoho deklaruvannia fizychnymy osobamy nalezhnykh yim aktyviv ta splaty odnorazovoho zboru do biudzhetu: Zakon Ukrainy vid 15.06.2021 № 1539-IX. (2021). [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine to stimulate the de-shadowing of income and improve the tax culture of citizens by introducing a one-time (special) voluntary declaration by individuals of their assets and payment of a one-time fee to the budget. Law of Ukraine dated June 15, 2021]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 12.11.2024

Стаття пройшла рецензування: 11.12.2024

Стаття рекомендована до опублікування: 19.12.2024

P. P. LATKOVSKYI

Ph.D. in Legal Sciences, Associate Professor, National University «Odesa Law Academy», Ukraine, Odesa

DIGITALIZATION OF TAX ADMINISTRATION IN UKRAINE: MAIN ACQUISITIONS AND PROBLEMS

Problem setting. Digitalization of tax administration in Ukraine is one of the key areas of reforms being implemented to simplify and optimize the collection of taxes and fees, the tax system, increase its transparency, and combat tax evasion.

Recent research and publication analysis. The issue of global digitalization is the subject of many scientific studies, including digitalization of the national tax and fee administration system and the tax system. Scientists study the issue of digitalization of tax administration and taxation in general in the context of its root causes, elements and their content, trends, foreign experience of implementation and application, results of implementation and application, determination of its meaning and necessity.

Paper objective. The purpose of this work is to identify and describe the actual results of the implementation of digital innovations in the field of tax and fee administration in Ukraine. The goal will be achieved through the following tasks: (1) identifying the main digital innovations in the field of taxation and (2) outlining the challenges facing the state in connection with this.

Paper main body. The main directions of digitalization of tax administration in Ukraine are:

- I. Introduction of the Electronic Taxpayer's Cabinet.
- II. Automated verification and control systems.
- III. Integration with international information exchange systems.
- IV. Electronic checks and fiscalization.
- V. Electronic document flow.
- VI. Development of e-Residency.
- VII. Electronic accounting of value-added tax.
- VIII. Tax amnesty and online asset declaration.
- IX. Big Data and artificial intelligence in tax control.
- X. Cybersecurity of tax information.

The process of digitalization of tax administration is slowed down by a number of problems. Among them are: (1) insufficient technical readiness and proper infrastructure in certain regions of our country; (2) the need to increase the level of digital literacy among entrepreneurs and citizens; (3) problems with cybercrime and the risks of loss or theft of tax information, which requires constant improvement of protection systems.

Digitalization of the tax system facilitates tax administration, reduces bureaucracy, and increases budget revenues by reducing opportunities for tax evasion. The transition to digital technologies also makes it possible to fight corruption more effectively, as automated systems reduce the possibility of human intervention in verification and control processes.

Conclusion of the research. Digitalization of tax and fee administration is a strategically important stage in the modernization of the Ukrainian tax system. Thanks to the implementation of electronic services, automated control systems, information exchange tools and artificial intelligence, the state is able to create favorable conditions for business entities, while increasing the efficiency of tax collection and reducing opportunities for tax offenses.

In the current period, there is a lack of systematicity in the process of digitalization of the considered sphere. First, at the stage of legislative regulation of the use of digital

technologies, issues of poor-quality legal techniques, contradictions of norms and lack of unity in regulation arise. Second, it is important to highlight the stage of testing and analysis of its results in the process of digitalization of tax administration. This can qualitatively and significantly affect the regulatory consolidation and further legal application of digital technologies in the context of taxation in Ukraine. Third, the digital education of the population is an important aspect.

Short Abstract for an article

Abstract. This research article aims to address the issue of digitalisation of the national tax system by analysing the work of scholars in the context of digitalisation studies, legislative provisions, court practice, etc. The purpose of this work is to study, describe and highlight the actual results of digitisation of the tax system of Ukraine (directions and challenges). The author believes that this goal should be achieved by fulfilling the following tasks: 1) identifying the main areas of digitalisation of taxation; 2) outlining the challenges faced by the State in connection with the digitisation of the tax system. The author of the article analyses the opinions of other scholars on the issue of digitalisation of society, the State and the tax system in the context of globalisation; on the experience of foreign countries; on the results of implementation of digital technologies in the national taxation system, etc. The results of this work are the identification and description of the areas of digitalisation of the tax system of Ukraine, their content, consequences, as well as the challenges faced by the state (legislative, executive, judicial authorities and the population). Among other things, the results of the work include defining the subject of discussion and focusing on important aspects of digitalisation as a multilateral process that should be systematic and unified. In the conclusions of this paper, the author determines that digitalisation is a strategically important stage in the renewal of the national tax system. Thanks to this, the state provides opportunities and incentives for businesses and citizens, along with ensuring the filling of the relevant budgets. In his conclusions, the author also emphasises that digitalisation is precisely the tool that is designed to ensure transparency, efficiency, speed, automation, reduction of fraud and corruption in relations between taxpayers and regulatory authorities. In addition, the scholar emphasises the disadvantages of introducing digital technologies into the taxation system and the importance of responding to such disadvantages in a qualitative and substantive manner through testing, monitoring, and 'working on mistakes'.

Key words: digitalization, tax system, blockchain, tax information, artificial intelligence, administration of taxes and fees, Internet of Things, automation of tax administration, regulatory bodies, cyber security.

Article details:

Received: 12 November 2024

Revised: 11 December 2024

Accepted: 19 December 2024

Рекомендоване цитування: Латковський П. П. Цифровізація податкового адміністрування в Україні: основні надбання та проблеми. *Економічна теорія та право*. 2024. №4 (59). С. 58–78. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-58>.

Suggested citation: Latkovskiy, P. P. (2024). Tsyfrovizatsiia podatkovoho administruvannya v Ukraini: osnovni nadbannia ta problemy [Digitalization of tax administration in Ukraine: Main acquisitions and problems]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 4(59), 58–78. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-58> [in Ukrainian].